

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Силенко Ольги Михайлівни «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04. – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

Металургійна галузь завжди перебувала в центрі уваги економічного життя України, залишаючись фундаментом вітчизняної промисловості. Проте негативні тенденції світової металургії (криза надвиробництва і надлишок виробничих площ), а також сучасний стан вітчизняної металургії (високий рівень зносу основних промислово-виробничих фондів, високий рівень собівартості продукції і низький рівень продуктивності праці), перетворили металургійну галузь із «локомотива» української економіки в одну з її найбільш проблемних галузей, скоротивши обсяги виробництва вітчизняних підприємств до рівня десятирічної давнини. Сучасний стан вітчизняних металургійних компаній характеризується значною техніко-технологічною відсталістю, високою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним екологічним навантаженням на довкілля. При цьому в зоні найвищих фінансово-економічних потрясінь опинилися великі та середні металургійні підприємства, які є основою металургійного комплексу України і потребують подальшого економічного розвитку на умовах активізації їх інноваційного розвитку. І це є проблема національна, оскільки розвиток металургії є визначальним для зростання потенціалу національної економіки в цілому. Отже, на сьогодні постає необхідність в дослідженні сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств. Тож, обрана Силенко О.М. тематика дисертаційного дослідження, його зміст, мета, завдання, науково-методичні та практичні підходи є безумовно актуальними.

Об'єктом дослідження обрано процес формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

Предметом дослідження стали теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідних тем Класичного приватного університету «Розвиток стратегії промислових підприємств на основі інноваційного спрямування» (номер державної реєстрації 0113U007108, 2013-2015 рр.) та «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799, 2016 р.), у межах яких автором обґрунтовано теоретичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного забезпечення

інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки. Отже, ступінь обґрунтованості результатів дослідження Силенко О.М. є таким, що підтверджується відповідними матеріалами та виконаними вимогами до кандидатських дисертаційних робіт.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень і рекомендацій дозволяє зробити висновок про відповідність ступеня їх обґрунтованості встановленим вимогам. Основні питання, які досліджувалися за наведеними темами відображені у роботі, повністю відповідають її меті й завданням обґрунтування теоретичних і методичних підходів до формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, а також розробка прикладних рекомендацій щодо активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Це дозволяє стверджувати, що мета дослідження досягнута, а завдання вирішені у повному обсязі.

Основні наукові положення, висновки, рекомендації дисертаційної роботи викладені у 14 наукових праць, а саме: 8 статтях – у наукових фахових виданнях та виданнях інших держав і 6 публікаціях – у матеріалах наукових конференцій. Вони мають теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування, що обумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем дослідження, а саме опрацюванням 334 найменувань інформаційних джерел (включаючи джерела міжнародної статистичної звітності), що торкаються різноманітних аспектів за темою дисертації. Автор посилається на класичні та сучасні праці відомих фахівців, дискутує з ними і пропонує власне бачення щодо формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Результати дисертаційного дослідження викладено грамотно. Дисертація насичена професійною термінологією. Стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їхнього сприйняття. В роботі максимально обмежено використання складно-підрядних конструкцій, які заважають однозначному трактуванню позицій автора. Робота характеризується однозначністю, послідовністю, точністю викладу фактів, читається цікаво. Кількість додатків, їх наповненість та структура свідчать про великий обсяг розрахунків, проведених для обґрунтування основних положень дисертації.

Як публікації, так і автореферат дисертації з достатньою повнотою висвітлюють положення поданих на захист результатів дослідження.

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена знанням і творчим використанням Силенко О.М. наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень.

3. Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Зі змісту дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем наукових праць та автореферату опонованого дисертаційного дослідження випливає, що основні наукові положення, висновки і пропозиції сформовані автором самостійно, відображають особистий внесок дисертанта, характеризуються науковою новизною. Результатами дисертаційної роботи Силенко О.М., які характеризуються науковою новизною, є:

удосконалення

за ціннісно-орієнтованим підходом методики інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств шляхом модифікації мультикритеріального аналізу, чітко структурованою етапологією стейкхолдер- та декаплінг-аналізу, що, на відміну від існуючих, забезпечить більш реалістичну оцінку рівня мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості організаційно-економічного забезпечення до інноваційного розвитку підприємств і збалансування інтересів стейкхолдерів у генеруванні економічного зростання за інвайронменталізації індустрії;

методичні підходи до оцінювання за декаплінг-підходом інвайронментальної ефективності організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, що на відміну від існуючих, дозволить визначити критеріальну площину її змін залежно від змін обсягів фінансування інноваційної діяльності та темпів нарощування обсягів виробництва металопродукції, що має стати фундаментальним підґрунтям при прийнятті аргументованих рішень з визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку підприємств на середньо- та довгострокових часових горизонтах;

моделі архітекtonіки прийняття рішень з управління інноваційним розвитком металургійних підприємств за QFD-методикою, яка, на відміну від існуючих, завдяки побудові «будинку якості» передбачає забезпечення збалансування інтересів/впливу стейкхолдерів у інноваційно- й екологічно відповідальному спрямуванні інвестицій на виробництво за новітніми технологіями металопродукції світового рівня.

подальший розвиток:

уніфікації розмаїття трактування базових детермінант поняття «організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку підприємств», що дозволило в умовах розвитку інвайронментальної моделі економіки розширити науковий тезаурус, сформованим за комунікативною інтенцією, авторським іллокутивним актом з пропозиціональним змістом поняття «організаційно-

економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств» за інвайронментальним підходом як чітко структурованої системи мотивації, стимулювання та гарантування сприятливості середовища до інноваційного розвитку підприємств, а також координації їх дії (через організацію взаємозв'язків між усіма елементами системи) до генерування економічного зростання за інвайронменталізації індустрії;

багатокритеріального моделювання інвайронментального виміру сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств, яке, на відміну від існуючого, окреслює за когнітивним підходом ключові критерії оцінки організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургій-них підприємств, виокремлює систему часткових та інтегральних показників, що забезпечило побудову ієрархії визначення індикатора сприятливості організаційно-економічного забезпечення;

імітаційної моделі осучаснення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на чіткості визначення векторів трансформаційних змін за умов інвайронменталізації індустрії, запровадження якої дозволить подолати їх техніко-технологічну відсталість, забезпечити ощадливе виробництво, зростання обсягів експорту кінцевої продукції, а також очікувань стейкхолдерів у збереженні довкілля;

механізму податкового стимулювання виробництва «зеленої» сталі, який, на відміну від існуючих, передбачає надання металургійним підприємствам податкових преференцій з екологічного оподаткування за умови супроводження нарощування обсягів виробництва сталі декаплінг-ефектом, підтвердженого висновком органу моніторингу, звітності та верифікації викидів відповідно до вимог Рамкової Угоди та Директив ЄС №1996/61, №2003/87 та №2004/101;

концепції інноваційного розвитку металургійних підприємств за *kaizen*-підходом, яка на відміну від існуючих, передбачає безперервне вдосконалення процесів виробництва завдяки креативності мислення працівників та розробці ними новацій із забезпечення ощадливого виробництва, підвищення якості продукції (відповідно до потреб споживачів) та досягнення поставлених цілей.

4. Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Ряд положень, обґрунтованих в дисертації, мають практичну цінність та можуть бути застосовані у практиці металургійних підприємств та стати підґрунтям для подальших наукових досліджень у сфері економіки та управління підприємством. Підтвердженням практичного значення отриманих результатів є їх впровадження у діяльність Запорізькою торгово-промисловою палатою, зокрема, при сценарному прогнозуванні організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств за форсайт-

методологією. Практичні рекомендації з організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств враховано і ТОВ «ЗТМК» при впровадженні систем ощадливого та екологічного управління якістю продукції, передбачених міжнародними стандартами ISO 9001 та ISO 14001:2015. Слушними пропозиції автора щодо прийняття рішень з управління інноваційним розвитком металургійних підприємств за методикою QFD визнано і ПАТ «Запоріжсталь».

Прикладний характер наукових розробок і пропозицій дисертанта свідчить і про доцільність їх практичного впровадження у навчальному процесі. Зокрема, наукові розробки і пропозиції автора використано у навчальному процесі Національного університету «Запорізька політехніка» при підготовці навчально-методичних комплексів з дисциплін «Інноваційна стратегія» та «Економіка і організація інноваційної політики».

5. Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації, стиль та мова викладення результатів дослідження

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням, висновкам і пропозиціям, що наведені в дисертаційній роботі, відображає її структуру та логіку викладення матеріалу.

Мова дисертації чітка, грамотна. Стиль дисертації носить науково-переконливий характер. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст сформульованих наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття визначеної теми дисертації та досягнення поставленої мети.

Наукові положення дисертації сформульовано коректно, за кожним з них визначено науковий результат, ступінь новизни та практичне значення. Повний обсяг дисертації становить 292 сторінок комп'ютерного тексту, з яких 219 сторінок основного тексту. Дисертація містить 54 таблиці, 50 рисунків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і винесені в 13 додатків, поданих на 40 стор.

5. Дискусійні положення, недоліки і побажання.

Оцінюючи позитивно дане дисертаційне дослідження слід констатувати, що воно не позбавлене певних зауважень і дискусійних положень, зокрема:

1. В процесі дисертаційного дослідження здобувачка приділила значну увагу конкретизації та уточненню змістовного навантаження широкого переліку термінів, що пов'язані з предметом та об'єктом дослідження, зокрема: інновацій, інноваційний розвиток, організаційне забезпечення, економічне забезпечення, організаційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств тощо. Водночас у роботі бракує аргументації та обґрунтування сутності поняття «інвайронменталізація індустрії». Доцільно б було узагальнити існуючі підходи щодо визначення змісту даного поняття та сформулювати власне авторське визначення;

2. Заслуговує на увагу досить детально систематизовані автором критеріальні ознаки організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств. Водночас обраний автором підхід до їх систематизації лишається дискусійним, оскільки не дає чіткої відповіді на питання яким наразі є організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств. Уточнення параметрів індикатора сприятливості організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку підприємств дозволило б чітко визначитись з його станом;

3. Запропонована автором етапология стейкхолдер- та декаплінг-аналізу є цікавою з теоретичної точки зору, оскільки виокремлює послідовність та підпорядкованість дій в процесі вивчення рівня збалансованості інтересів стейкхолдерів щодо формування сприятливого організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств та вивчення явища декаплінгу. Проте доцільним було б розширити їх прикладний характер та окреслити варіанти практичного застосування;

4. Оригінальним є побудова здобувачем механізму податкового стимулювання виробництва «зеленої» сталі, який, на відміну від існуючих, передбачає надання металургійним підприємствам податкових преференцій з екологічного оподаткування за умови супроводження нарощування обсягів виробництва сталі декаплінг-ефектом, підтвердженого висновком органу моніторингу, звітності та верифікації викидів відповідно до вимог Рамкової Угоди та Директив ЄС №1996/61, №2003/87 та №2004/101. Однак досить важко оцінити ефективність пропонованого механізму без проведення прогнозних розрахунків.

5. Дисертант слушно наголошує на необхідності осучаснення організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств та пропонує його імітаційну модель, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на чіткості визначення векторів трансформаційних змін за умов інвайронменталізації індустрії, запровадження якої дозволить подолати їх техніко-технологічну відсталість, забезпечити ощадливе виробництво, зростання обсягів експорту кінцевої продукції, а також очікувань стейкхолдерів у збереженні довкілля. Проте, попри великий арсенал теоретичних та практичних досліджень, у сформованій автором імітаційній моделі було б варто подати не лише вектори осучаснення, а й конкретні заходи щодо його здійснення.

6. Проведений здобувачкою SWOT-аналіз, в основу якого покладено виявлення сильних і слабких сторін, які мають місце у зовнішньому та внутрішньому середовищі інноваційного розвитку металургійних підприємств мають важливе значення для дисертаційного дослідження. Проте автором розглянуто лише базову матрицю SWOT-аналізу. Доцільно б продовжити дослідження в даному напрямку та виявити взаємозв'язок ідентифікованих сильних сторін та можливостей, слабких сторін та можливостей, сильних сторін та загроз, а також слабких сторін та загроз, що надало б можливість сформулювати стратегію інноваційного розвитку для досліджуваних підприємств.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів розв'язання задач дисертаційного дослідження, а тому не впливають на позитивну оцінку цього дисертаційного дослідження.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Силенко Ольги Михайлівни «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств» є завершеною оригінальною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми формування сприятливого організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки. Вона містить теоретичні та методичні засади, розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств в умовах інвайронменталізації економіки.

2. Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Силенко Ольги Михайлівни «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку металургійних підприємств» відповідає вимогам МОН України, які висувуються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567 зі змінами та доповненнями, а її автор – Силенко Ольга Михайлівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04. – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри
фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Т.В. Момот

Підпис *Момот Т.В.*

Засвідчую:
нат. відд. кадрів *Ремаченко О.Б.*

" " " " " "